

Családtámogatási rendszer átalakítása

Készítette: Mózer Péter

Összefoglalás

Hogy melyik a jobb modell? Erről nem lehet objektív ítéletet mondani, hiszen értékeállítódástól függően más-más lesz a válasz. Olyan megoldás nincs, amely mindenki számára előnyös. Közhely, a változásoknak lesznek vesztesei, és persze kedvezményezettjei is. Az elfogadható modell attól is függ, hogy mit akarunk elérni, milyen lesz az igazgatási struktúra, milyen garanciák épülnek be a rendszerbe.

Jelenlegi tudásunk szerint – elfogadva a célkitűzéseket – a leoptimalisabb megoldásnak az **új típusú adókedvezmény** tűnik, mivel a két jelenlegi ellátás összevonásával – ez a családi adókedvezmény és a rendszeres gyermekvédelmi támogatás – egy igazságosabb (célzottabb) és költséghatékonyabb ellátórendszer alakul ki. *Előnye*, hogy viszonylag könnyen át lehet alakítani a rendszert, ráadásul a változás pozitív, hiszen így az újonnan felépülő struktúrája áttekinthetővé válik. Újraosztását tekintve úgy nyújt többlet támogatást a szegénységben élők számára, hogy közben középbe „húz” (legalábbis az adatok ezt mutatják). *Hátránya*, hogy új adminisztrációs szisztémát igényel, ugyanis az eddigieknél jobban be kell vonni az Adóhatóságot. (Ez nem jelenti azt, hogy a jogosultság megállapítását az Adóhatóságnak kellene végezni, viszont a megállapításhoz szükséges jövedelmi adatokat az APEH-nak kellene prezentálni, valamint a nyilvántartását is bővíteni kellene.)

A **családtámogatás összevonása, bruttósítás, majd adóztatása**, mint forgatókönyv elosztási oldalról mindenképpen indokolt. E technika segítségével jelentősen javulhatna a szegénységben élők helyzete, így igazságossági szempontból ez lehetne a leghatékonyabb módszer. A modell hátránya, hogy egyrészt a szociális transzfer adóztatása növelni az adóköteles jövedelem nagyságát, ami olyan jövedelmi sávokban is jelentkezik, ahol nem szándékozunk elvonni. A nettó jövedelem csökkenés igen nehezen kalkulálható előre.

A **családi adókedvezmény szűkítése** egyszerűnek tűnik, de számos ok miatt nehezen vagy egyáltalán nem javasolható. Ezek közül a két leglényegesebb indok: egyfelől nem szünteti meg a jelenleg fennálló igazságtalanságokat, másfelől továbbra is fenntartja, konzerválja a rendszer szétesettségét. A rendszer előnye, hogy ezzel lehet a legtöbb forrást átcsoportosítani.

Célkitűzések

A múltkori megbeszélés értelmében a családtámogatási rendszer átalakítása során kétféle célt tűztünk ki:

- a) Igazságosabb elosztási rendszer.
- b) Források átcsoportosítása (pl.: megélhetési segély bevezetéséhez).

A továbbiakban bemutatjuk a különböző alternatívákat. Három lehetséges változást mutatunk be, amelyek a következők:

- A. A rendszeres gyermekvédelmi támogatás (rgyt) és a családi adókedvezmény összevonása, valamint adórendszeren keresztüli jövedelemtesztelése.
- B. A három fő transzfer (családi pótlék, rgyt, adókedvezmény) összevonása, bruttósítása, valamint megadóztatása.
- C. Az adókedvezmény megkurtítása.

Miért kell változtatni?

Azért, mert

- az adókedvezmény bevezetésével és főként jelentős fejlesztésével „megbillent” az egyensúly a három legfontosabb jövedelemtranszfer között (családi pótlék, rendszeres gyermekvédelmi támogatás, családi adókedvezmény). A három ellátásra fordított források 58%-a jut a családi pótlékra, 28%-a az adókedvezményre és 14%-a a rendszeres gyermekvédelmi támogatásra.
- a három fő ellátás nem kapcsolódik össze (pl.: eltérőek az igazgatási és folyósítási, megállapítási, és jogosultsági szabályok), így nagyobb a veszély, hogy lesznek olyan családok, akik kimaradnak egyes ellátásból, pedig jövedelmi helyzetük alapján ez nem lenne indokolt.
- az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy a gyerekszegénység nem csökkent, tehát a segély szegénység enyhítő hatása nem elégséges. Ezek összefügghetnek egyrészt a segély alacsony mértékével, másrészt az eloszlási mintázatával, illetve a segély megállapítási szabályaival.
- a rendszeres gyermekvédelmi támogatás (rgyt) célzottsága rossz. Ezt mutatja egyrészt a decilisek közötti megoszlás mintázata, másrészt az igényjogosultak nagy száma.
- mint minden segély, így a rgyt is a munkavégzés szempontjából ellenősztonzó. Ezt a csapdahelyzetet megszüntetni nem, csak mérsékelni lehet.

Alternatívák

Adórendszeren keresztüli támogatási rendszer (A. típusú alternatíva)

Célok, elvek

Az új típusú adókedvezménynek két fő **célja** van:

- a) *pénzügyi támogatásban részesítse a gyermeket családokat (ez nem jelent mást, mint a gyereknevelés költségeihez való hozzájárulást),*
- b) *úgy járuljon hozzá a gyerekszegénység enyhítéséhez, hogy eközben a lehetőség szerint ne gátolja a munkavállalást.*

A jogosultság meghatározása fő szempontként a **kettős méltányosság elvét** tartja szem előtt. Az új rendszer tehát egyszerre optimalizálja a vertikális és a horizontális újraelosztás elvét, amikor a horizontális elosztás a hasonló jövedelmű családban élő, de más tekintetben (gyerekszám, családszerkezet) eltérő helyzetű gyerekek között történik. A vertikális újraelosztás a jövedelmi helyzetben meglévő különbségeket csökkenti oly módon, hogy a társadalom magasabb jövedelmű családjaitól történik meg az átcsoportosítás az alacsonyabb jövedelmű családok felé.

A rendszer leírása

A gyermekek utáni adókedvezmény a jelenleg is meglévő gyermekek utáni segélyt (rgyt) vonja össze egy rendszerré. Az új adókedvezmény a családi pótlék mellett fog járni¹, de helyettesíti, kiváltja az alacsony jövedelmű családoknak adott segélyt, a rendszeres gyermekvédelmi támogatást.

Az új támogatási struktúrában tehát az adókedvezményre **minden olyan család jogosult, akik családi pótlékban is részesül**. Ez egyfelől összekapcsolja, egy rendszerré teszi az eddigi elkülönülten működő ellátásokat. Másfelől a hozzáférés tekintetében nagy lefedettséget biztosít, hiszen a különböző felmérések hasonló adatokat mutatnak: családi pótlékban a gyermeket háztartások 92-97%-a részesül.

Az új adókedvezmény kialakítás során a személyi jövedelemadó-rendszeren belül egyszerű, nem stigmatizáló jövedelem-felmérésre nyílik mód. Ez az összes gyermeket család támogatását jelenti, mindemellett egy egyszerű jövedelemteszt alkalmazásával a legnagyobb segítséget nyújtja az arra leginkább rászorulóknak.

A **támogatás mértékei** mind gyerekszám, mind jövedelem szerint eltérőek. Ezzel a differenciálással az újraelosztás igazságossága nagyban javul.

Ahhoz, hogy a *horizontális méltányosság elve* is érvényesüljön, a mértékek megállapításakor **célszerű a különböző családtípusok között különbséget tenni**.

¹ Az új szisztémában a családi pótlék – rövidtávon mindenképpen - megmarad önálló ellátórendszerként.

Jelen esetben a különbségtevés a gyerekszám² szerint történik. Az új ellátás összege két részből tevődne össze. Egyrészt állna egy gyerek komponensből. Ez gyerekenként fix összegű ellátás, azaz egy gyerek esetében az *alapösszeg*, két gyerek esetében az alapösszeg kétszerese, három gyerek esetében az alapösszeg háromszorosa stb. A *juttatás másik része* családonként fix összeg.

A *vertikális méltányosság elve* pedig indokoltá teszi a mértékek differenciálását. Az ellátás összegét tehát bizonyos jövedelemhatár után csökkenteni kell. Ennek eszköze, hogy bizonyos jövedelem után (jövedelmi küszöb) visszavonási kulcsot alkalmazunk melynek algoritmus a következő:

$$\text{Kedvezmény összege} - (\text{adóköteles bruttó bér} - \text{igénybevételi határ}) * \text{visszavonási kulcs (\%)}$$

A visszavonás mértéke és aránya a gyerek-komponens vonatkozásában eltérő, magasabb jövedelmi küszöbnél, és alacsonyabb csökkentési aránnyal történik, mint a család-komponens esetében. Ez azért szükséges, mert így a középső jövedelmi intervallumban lévő családok támogatása kisebb ütemben csökken, azaz az elvonás így kevésbé progresszív. **Ez a technika lehetővé teszi, hogy úgy lesz garantálható a középrétegek támogatása, hogy eközben nem válik finanszírozhatatlanná az ellátórendszer.**

Táblázatba foglalva:

Jövedelmi küszöb	Mértékek (%)	
	Gyerek-komponens	Család-komponens
Első jövedelem küszöb alatt	100%	100%
Első jövedelmi küszöb után	100%-x%	
Második jövedelmi küszöb után		100%-y%

Jelmagyarázat:

x% = első visszavonási kulcs (csökkentési arány)

y% = második visszavonási kulcs (csökkentési arány), ahol x>y

Az új adókedvezmény jogosultsági alapját az a bruttó jövedelem képezi, mely a személyi jövedelemadó körébe tartozik. Fő szabályként a fizetendő adókedvezmény összegét a megelőző adóév bruttó éves jövedelméből kiindulva számítják, és a juttatás a következő 12 hónap végéig jár. Kétkeresős családok esetében a jogosultságot meghatározó bruttó jövedelmüket un. splitting módszerével kell meghatározni.

Azon családoknak, akik beilleszkedési támogatásban, vagy aktív korúak rendszeres szociális segélyében részesülnek nem kell jövedelem-bevallást/nyilatkozatot tenniük, az adókedvezményt az igényjogosultság időtartalma alatt automatikusan kapják.

Az igénylőknek a családban bekövetkezett nem jövedelmi jellegű változásokat (családszerkezetben bekövetkezett változások) 3 hónapon belül be kell jelenteniük. A jogosultságot a szokott módon (tehát a megelőző év jövedelme alapján) újra felméri.

² A TÁRKI Monitor Jelentése (2004) szerint ez a leginkább szegénységi kockázat.

Amennyiben az év folyamán jövedelemváltozás következik be a családoknál, akkor vagy azonnal értesíthetik a megállapító hatóságot, és kérik az új megállapítást, vagy várhatnak az éves újrabeecslésig. A folyó évben az előző évihez képest történt, a minimálbér 15%-a alatti jövedelemváltozást a folyó évre vonatkozóan figyelmen kívül hagynak. Eszerint a jövedelemnek a minimálbér 15%-a alatti csökkenése, illetve növekedése nem okoz változást a megítélt összegben.

Ha a jövedelem változás ettől eltér, például nő, az újraszámítást úgy végzik, hogy a megnövekedett jövedelemből levonják a minimálbér 15%-át. *Túlfizetés* esetén az igénylő az adóbevallásakor visszafizeti a plusz kedvezményt, vagy – ha az ez nem érvényesíthető - a következő adókedvezményekből vonják le a különbséget.

Ha *kevesebbet* fizettek, és nem kértek új megállapítást, akkor a hiányt – az évi adóbevallással egy időben - egyösszegű juttatással kompenzálják.

Új típusú adókedvezmény³

Az új adókedvezmény alapstruktúrája:

Mértékek:

	Ft/hó	Ft/év
Gyerek komponens:	5.100	61.200
Család komponens:	4.500	54.600
<i>Összesen</i>	<i>9.600</i>	<i>115.200</i>

Jövedelem küszöb és csökkentési hányad:

	Jövedelem küszöb (br., Ft/év)	Visszavonási kulcs (%)	Minimum összeg (Ft/év)
Gyerek komponens	1,5 millió (1,8 millióig)	25	24.000
Család komponens	1,95 millió (2,25 millióig)	18	12.000

³ 2003 áprilisa óta hasonló rendszer működik az Egyesült Királyságban. A brit szakemberek a bevezetett új ellátástól a gyerekszegénység mérséklését várják.

Azaz a bruttó minimálbérhez és annak szorzatához, valamint a bruttó átlagkeresethez viszonyítva az alábbi összefüggést kapjuk:

	Ft/év (2004)	Ellátás mértéke
Bruttó minimálbér	636.000	Maximális összeg
Br. minimálbér 2-szerese	1.272.000	Maximális összeg
<i>Br. átlagkereset (2004. február)</i>	<i>1.683.432</i>	<i>Maximális összeg</i>
Br. minimálbér 3-szorosa	1.908.000	Csak családi komponens
Br. minimálbér 5-szöröse	3.180.000	-
Br. minimálbér 10-szerese	6.360.000	-

Alapadatok

Hangsúlyozni szükséges, hogy a közölt adatok **csak becslések**. Becslések, tehát ezek az összefüggések tendenciájukat tekintve érvényesek, de egzakt pontosságuk megkérdőjelezhető.

(A családi pótlékban⁴ részesülők százalékos arányában) az igénylők száma: mintegy **73%**.

átlagos támogatás (/gyerek): **6.890 Ft/hó (82.675 Ft/év)**

maximum (/gyerek): **9.600 Ft/hó (115.200 Ft/év)**

minimum (/gyerek): **1.000 Ft/hó (12.000 Ft/év)**

Kiadások éves összege (durva becslés): **kb. 121 milliárd Ft**

Megtakarítás: Ha az összes jogosult igénybe venné az ellátást (nem valószínű), akkor a megtakarítás éves összege nagyságrendileg *10-12 milliárd Ft* lenne. (A megtakarítás kiszámítása során az rgyt esetében a 2004. évi költségvetési törvényben szereplő kiadást (46,6 milliárd Ft) vettük, míg a családi adókedvezmény esetében kiadását 86 milliárd Ft-ra becsültük.)

A KSH Háztartás-statisztikai Felmérése⁵ (2002) szerint a családi pótlékban részesülő háztartások 91%-a adókedvezményben és/vagy rgyt-ben is részesült, azaz az új ellátásra kevesebb háztartás lenne jogosult. A jogosultak *gyerekszám* szerint megoszlását az *1. táblázat* mutatja. Továbbá a táblázatban feltüntettük a gyerekszám szerinti ellátások átlagait is.

⁴ Az elemzésben használt létszám: 1.998.084 gyerek. (2003. júliusi adat, OEP)

⁵ A használt alminta: Azon gyermekes (20 éven aluli gyerekek) háztartások, ahol a következő ellátásokból legalább egyet kap a háztartás. Ezek a következők: családi pótlék, rgyt, adókedvezmény. Utóbbi esetben a kedvezmény értékei nem százszázalékosan egyeznek meg a háztartás-statisztikai felvétel adataival, mert – az elemezhetőség érdekében – az adatokat a 2004. évi adótáblán le kellett futtatni, így küszöbölve ki a „hibás” értékeket („hibás” értékek = a törvényi előírások szerint nem lehetségesek).

1. táblázat

A jogosultak százalékos megoszlása, valamint az átlagos támogatások gyerekszám szerinti alakulása

	Új ellátás	Rgyt+adókedv	Új ellátás	Rgyt+adókedv
	Jogosultak (%)		Átlagok (Ft/év)	
1 gyerek	71,7	88,9	99.152	45.285
2 gyerek	71,2	93,3	68.050	53.703
3 gyerek	84,7	89,4	67.641	81.727
<i>Összesen/átlag</i>	<i>73,4</i>	<i>90,6</i>	<i>82.675</i>	<i>53.995</i>

Forrás: A KSH HKF 2002 adatai alapján összeállított alminta (saját számítás)

Látható, hogy ha a jelenlegi támogatási struktúrát az előzőekben megfogalmazott elvek alapján változtatjuk meg, akkor a mértékek növelését a támogatásban részesülő kör szűkítésével érjük el. Legtöbben a kétgyermekesek esnek ki, míg az egygyermekesek létszám csökkenése nagyjából az átlagnak felel meg. A három és több gyermekesek tekintetében azon kör, mely (potenciálisan) nem jogosult az ellátásra, minimális. A „bent maradók” közül az egygyermekesek támogatása jelentősen nő, míg a háromgyermekesek esetében a tendencia ellentétes irányú. Ennek oka – mint majd a következőkben látni fogjuk – az, hogy elosztás iránya megváltozott, a támogatás sokkal jobban céloz alulra, mint a jelenlegi ellátórendszer. (Ez csak látszólag mond ellent azzal a társadalomtudományi ténnyel, hogy a szegénységi kockázat a gyerekszámmal egyenes arányban növekszik, hiszen elemzésünkben minden esetben gyerekre vetítve adjuk meg az értékeket.)

Jövedelem-megoszlás

2. táblázat

Az új adókedvezmény és az rgyt+adókedvezmény juttatásainak kumulált megoszlása a háztartások egy főre jutó jövedelmei alapján definiált decilisekben (%)

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Összesen	új adókedvezmény	20%	38%	54%	69%	80%	88%	94%	98%	100%	100%
	rgyt+adókedv	13%	25%	39%	51%	62%	71%	79%	86%	93%	100%
1 gyerek	új adókedvezmény	16%	32%	49%	64%	79%	90%	97%	99%	100%	100%
	rgyt+adókedv	10%	21%	32%	43%	54%	64%	73%	82%	91%	100%
2 gyerek	új adókedvezmény	18%	36%	54%	71%	84%	92%	97%	99%	100%	100%
	rgyt+adókedv	9%	21%	32%	42%	53%	63%	73%	83%	92%	100%
3 és több gyerek	új adókedvezmény	11%	23%	35%	49%	61%	74%	84%	92%	96%	100%
	rgyt+adókedv	3%	10%	17%	24%	33%	43%	56%	68%	83%	100%

Forrás: A KSH HKF 2002 adatai alapján összeállított alminta (saját számítás)

Az értékelés szempontjából az ellátások kumulált eloszlása az egyik leglényegesebb szempont, mivel az ilyen jellegű elemzés a támogatások hatásosságáról igen sokat elárul.

Ebben az esetben is fontos az óvatosság, hiszen egyrészt a potenciális elosztási mintázatot vetjük egybe egy nagymintás felvétel (KSH) korrigált adataival, másrészt az igénybe vételt más tényezők – pl. a jogosultsági szabályok áttekinthetősége, a hozzáférés szabályai – is befolyásolják. **Az előzőekben írtakat figyelembe véve, a következő megállapításokat tehetjük:**

Az új adókedvezmény tekintetében az alsó harmadba (1-3. decilis) eső népességre a támogatás 54%-a, az 5. tizedig már 80%-a jutott. Ezzel ellentétes eloszlási mintázatot kapunk, ha a *jelenlegi két támogatást összegezzük egy ellátássá*, és ennek eloszlását figyeljük meg. Ebben az esetben a kapott eloszlás jobban koncentrálódik a jövedelemskála közepére, felső részére, mivel a támogatottak közül az alsó két tizedben a támogatottak negyede, ezzel szemben a három középső decilisben (4-6. decilis) a harmada, illetve felső két decilisben 14%-a látható.

Ezek az összefüggések, valamint a gyerekszám szerinti bontásban szereplő kumulált megoszlások arról tanúskodnak, hogy a jelenlegi kettős struktúra egyértelműen a felül lévő háztartásoknak kedvez, valamint szegénység enyhítő hatása gyengének mondható. Utóbbi jól illusztrálja a 3 és több gyermekesek decilisek közötti eloszlása. Ezzel szemben, a javasolt ellátórendszer esetében nyugodtan kijelenthetjük, hogy szegénység enyhítő hatása mellett az alsóközép, középosztályt is jelentős mértékben támogatja.

Ösztönzési oldalról lényeges, hogy a támogatás elvonása hogyan érinti az egyes jövedelmi sávokat. Az új adókedvezmény esetében két visszavonási kulcsot alkalmazunk. Az első küszöb az éves bruttó adóköteles jövedelem esetében 1,5 millió Ft. Ez esetben a támogatás gyerekkomponensét „fogyasztjuk el”. A második küszöb 1,95 millió Ft-nál lép életbe (*1. ábra*).

1. ábra

Forrás: A KSH HKF 2002 adatai alapján összeállított alminta (saját számítás)

Az 1. ábra jól szemlélteti, hogy a visszavonási kulcs fokozatosan vonja el a támogatást (pl. 1,48 millió és 1,65 millió Ft között vagy 1,95 millió és 2,184 millió Ft között). Az ábrán az is látható, hogy a támogatás közepén – 1,65 és 1,95 millió Ft-os sávban – elnyúlik, ráadásul ebben a jövedelmi intervallumban egy törés is látható. Utóbbi két hatás felelőse az ellátás alsó küszöbe (minimum összege). Igaz az ilyen jellegű eloszlás a jövedelem növelése ellen hat, de mégis javasoljuk e technikát, mivel ezzel, valamint az ellátás két részre bontásával lehet a középső jövedelmi sávban lévőköt a támogatáshoz hozzá juttatni.

A rendelkezésre álló adatok (KSH háztartás-statisztika almintája) alapján becsülni tudjuk, hogy a gyermekes háztartások keresőinek milyen a jövedelemmegoszlása. A kapott eredmények (az óvatosság itt sem árt) azt mutatják, hogy az első küszöb előtt az alminta (egy-, ill. kétkeresős gyermekes háztartások, akik a három fő transzferből legalább egy ellátásban részesülnek) közel 82%-a található, míg:

- 1,48 és 1,65 millió Ft között 3%,
- 1,65 és 1,8 millió Ft között 3%,
- 1,8 és 1,95 millió között 2%,
- 1,95 és 2,25 millió között 3%,
- 2,25 millió felett 7%.

A többség tehát jövedelmi létra elején helyezkedik el, ami azt is jelenti, hogy – valószínűsíthetően – a döntő többségnek esélye van a teljes ellátásra, míg mindössze 7%-uk az, akik – jövedelmi helyzetüknél fogva - nem kap egy forint támogatást sem. (Egyébként ez a megoszlás mintázatát tekintve hasonlít a családi kedvezményben részesülő adózók 2002. évi APEH adataira.)

Családi pótlék összevonása (bruttósítása) és megadóztatása (B. típusú alternatíva)

Ebben az esetben is a KSH Háztartás-statisztikai adatfelvétel (2002) adatbázisából készített almintát használjuk. Az megadóztatás pedig a 2004. évi adótblán keresztül végezzük el. Bruttósítás során az átlagos adóterhelés (21,5%) becsült értékét használjuk..

Különböző megoszlási mintázatok

Három különböző családtámogatási rendszer eloszlását hasonlítom össze. Ezek a következők:

- I. A háztartás-statisztikai felvétel korrigált adataiból összeállított struktúra. (CSALÁDTÁMOGTÁS KSH)
- II. A három ellátás összevonásával, bruttósításával, majd adóztatásával készített struktúra (ÖSSZEVONT CSALÁDTÁMOGATÁS).
- III. Mindhárom ellátás az adórendszeren keresztül folyósítódik. A bruttósítás után egyrészt az adókedvezmény összege felső plafonhoz kötődik (2002. évi bruttó kereset 2,5-szeresse), másrészt a másik két ellátás vonatkozásában úgy növekszik az adóalap, hogy e két ellátás után 25%-os adóalapkedvezmény kapcsolódik (2x ADÓKEDVEZMÉNNYEL CSALÁDTÁMOGATÁS).

Alapadatok⁶

A három különböző családtámogatási rendszer főbb adataiból látszik, hogy a legszélesebb terjedelmű ellátórendszer a háztartás-statisztikai felvételből konstruált alminta ellátásai. Magyarán: a jelenlegi (2002) rendszerben láthatók a legnagyobb különbségek, míg a legkisebb kiterjedtségű a „II” típusú családtámogatási rendszer. (1. táblázat)

3. táblázat

Különböző családtámogatási rendszerek főbb adatai

	CSALÁDTÁMOGTÁS KSH („I.”)	ÖSSZEVONT CSALÁDTÁMOG. („II.”)	2x ADÓKEDVEZMÉNNYEL CSALÁDTÁMOG. („III.”)
Átlag	198 670	193 315	191 301
Medián	152 400	156 005	141 867
Min	11 400	12 329	12 335
Max	1 296 600	1 064 556	1 261 947
Alsó harmad határa	98 100	96 589	92 883
Középső	225 400	201 666	200 294

⁶ A használt statisztikai eljárás:

a) Egyváltozós elemzés.

b) A háztartás egy főre, ill. fogyasztási egységre jutó bruttó jövedelem alapján képzett decilisek alapján a különböző családtámogatási rendszerek összehasonlítása (kumulált összeg, ill. egy gyerekre jutó támogatás).

c) A különböző családtámogatási rendszerek átlagainak kumulált eloszlása.

d) Lineáris regresszióanalízis.

harmad határa			
------------------	--	--	--

Jövedelem-megoszlás

A 2. ábra a különböző ellátórendszerek eloszlását mutatja. Látszik, hogy míg a jelenlegi ellátórendszer (cst. KSH) hátrányosan érinti az alacsony jövedelmű gyermekes háztartásokat, addig a másik két mintázat e csoport számára kedvezőbb eloszlást jelent. *Egy kicsit részletesebben:*

A jelenlegi támogatási struktúra a középső jövedelmi csoportba tartozó (40-70 percentilis) gyermekes háztartások számára jelent előnyt. Ezzel szemben egyértelműen hátrányos az alsó negyedben élők számára.

A másik két ellátórendszer a jelenlegi eloszlást kívánja korrigálni. Az összevont és megadóztatott családtámogatási rendszer megoszlása fordítottan arányos, azaz a jövedelem növekedésével az ellátás egy gyerekre jutó értéke csökken. Hasonló megoszlást kapunk a másik struktúra esetében is, azzal a megszorítással, hogy ebben az esetben a megoszlási mintázat kevésbé meredek.

2. ábra

A lineáris regresszióanalízis magyarázó modellje hasonló következtetések levonását teszi lehetővé. Ugyanis a bruttó jövedelem hatásának erőssége alig különbözik a két ellátás vonatkozásában. Ebben a metszetben az összefüggés iránya eltérő. A jelenlegi támogatási rendszerben a jövedelem növekedésével csökken a támogatások összege (béta: $-0,795$), míg az összevont családtámogatási rendszer esetében a béta értéke $0,649$, azaz a jövedelem növekedésével emelkedik az ellátás összege is. Az III. típusú ellátórendszerben ('2xkedv. cst') más mintázatot kapunk, mivel a regressziós síknak csekély a meredeksége (béta érték $-0,007$).

4. táblázat

Különböző támogatási rendszerek átlagai

	egy főre jutó br jöv alapján			fogyasztási egységre jutó br jöv		
	"I"	"II"	"III"	"I"	"II"	"III"
1	122 004	129 063	110 369	117 181	125 584	107 782
2	115 240	125 164	112 766	112 130	126 399	112 919
3	112 083	123 002	117 768	111 617	119 140	112 965
4	104 727	119 158	119 679	106 497	122 184	119 108
5	104 441	113 133	115 160	102 010	107 880	110 779
6	99 137	104 066	108 724	105 294	108 636	113 909
7	101 829	95 262	103 654	100 356	95 544	104 875
8	100 515	92 005	102 277	100 349	91 663	102 318
9	94 612	87 804	100 833	95 579	89 072	102 154
10	93 497	81 985	98 800	97 070	84 527	103 221

E modellel kapcsolatosan fontos ellenérv, hogy az adó alá vont jövedelem a családtámogatási ellátások megadóztatásával növekszik. Ennek hatása sok esetben káros, ellenősztonzó, mivel azon adózók, akik a bruttósítás előtt az adósáv felső részben foglaltak helyet, könnyen sávot válthatnak, aminek következtében az adóterhelésük nő, így értelemszerűen a nettó jövedelmük csökken. E hatást szinte lehetetlen kiszámítani, mivel a KSH, valamint az APEH adatok azt mutatják, hogy nagyon kis jövedelmi sávban viszonylag sokan vannak. Pl: 2002-ben az APEH adatok szerint az 1 millió és 1 millió 200 ezer Ft közötti intervallumban mintegy 109 ezer adózó volt.

A másik ellenérv, hogy amíg nem tudjuk, hogy milyen lesz a leendő (2005. évi) adótábla, addig nem célszerű olyan változást indukálni, melynek hatásait nem ismerjük.

**Családi pótlék összevonása (bruttósítása) és megadóztatása
(C. típusú alternatíva)
„E” FORGATÓKÖNYV**

A kedvezmény összege az éves bruttó átlagkereset kétszeresénél (fokozatosan) megszűnik. Másrészt a 3 és több gyerek esetében az ellátás összege havi 10 ezer Ft helyett 5 ezer Ft-ra csökken. Az 1 és 2 gyermekesek kedvezményei nem változnak.

Kapott eredmények:

Ezzel a módszerrel az adókiadás jelentősen, kb. **23,4 milliárd Ft**-tal csökken. A változás elsősorban a 3 és több gyermekes adózókat érinti, de emellett a 3 millió Ft-nál magasabb jövedelműeket is. Ezzel összesen nagyjából **216 ezer** adózónak csökken, illetve szűnik meg a kedvezménye. (Ez az arány az összes kedvezményben részesülők majdnem ötödét foglalja magába.) Ebből mintegy 78 ezer adózó az, akik kiesnek a rendszerből, míg 138 ezer adózó kedvezménye csak mérséklődik, azaz nem szűnik meg teljesen.

3. ábra

Rövid értékelés:

1. A teljesítmény ellenőszközését a visszavonási kulcs alkalmazásával jól lehet kezelni, mivel a kedvezmény elvonása a legmagasabb adósávban történik.
2. A horizontális igazságosság szempontjából kétszeresen is változik, mivel egyrészt a 3 és több gyerekesek túlzó kedvezménye megszűnik, másrészt az alacsony jövedelmű adózók (relatív nyertesek) kedvezményei alig, vagy egyáltalán nem csökkennek. A 3 millió Ft-os plafonnal a vertikális értelemben vett igazságosság is javul.
3. A változás jelentős forrás átcsoportosítást tesz lehetővé, úgy, hogy viszonylag kevés (és inkább jobb jövedelmi pozíciójú) adózót érinti.

„F” FORGATÓKÖNYV

A kedvezmény összege az éves bruttó átlagkereset kétszeresénél (fokozatosan) megszűnik.

Az ellátás mértékei az alábbiak szerint változik:

- **első gyerek esetében 3 ezer Ft/hó,**
- **második gyerek esetében 4 ezer Ft/hó,**
- **harmadik gyerek esetében 8 ezer Ft/hó**
- **negyedik és minden további gyerek esetében gyerekenként 10 ezer Ft/hó.**

Kapott eredmények:

Ezzel a módszerrel az adókiadás nagyjából **29,3 milliárd Ft**-tal csökken. A változás mintegy **650 ezer** adózót érint, amelyből *78 ezer személy* adókedvezménye „elveszik” (ők azok, akiknek az adóköteles jövedelme 3 millió Ft fölött van), *572 ezer fő* pedig csak részben veszti el a kedvezményt. (Utóbbi esetben a „vesztése” mintegy háromnegyedének vesztesége elenyésző, mindössze havi 1 ezer Ft.)

4. ábra

Rövid értékelés:

1. A teljesítmény ellenőrzését a visszavonási kulcs alkalmazásával jól lehet kezelni, mivel a kedvezmény elvonása a legmagasabb adósávban történik.
2. A horizontális igazságosság szempontjából a mértékek gyerekek szerinti differenciálás igen jó elosztást eredményez. Ezt, egyrészt az ábra is, másrészt az alábbi táblázat is plasztikusan érzékelteti.

Az adókedvezménye összegeinek változása (Ft/hó)

	1 gyerek	2 gyerek	3 gyerek	4 gyerek	5 gyertek
Jelenlegi mérték	3 000	8 000	30 000	40 000	50 000
„F” jav szerint	3 000	7 000	15 000	25 000	35 000
<i>Különbség</i>	<i>0</i>	<i>1 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>

3. A másik előny, hogy a rendszerben az elosztás vertikális igazságossági kritériuma úgy javul (nő a progresszivitás), hogy közben az ellenősztönző hatás alig változik.
4. A változás jelentős forrás átcsoportosítást tesz lehetővé, úgy hogy a drasztikus elvonás viszonylag kevés adózót érinti.